

Position Paper Aansluiten Duurzaam op Land

9 februari 2019

Versnelling duurzaam op land

Nederland heeft een van de meest betrouwbare elektriciteitsnetwerken ter wereld. De netbeheerders staan ervoor dat zo te houden. Daarom investeert de branche jaarlijks zo'n anderhalf miljard euro in het elektriciteitsnetwerk. Daarbij spelen de netbeheerders zoveel mogelijk in op plannen en projecten die te voorzien zijn. Dat geldt ook voor duurzame energieprojecten.

In het bijzonder de snelle toename van duurzame elektriciteitsopwek leidt op dit moment tot aansluit- en invoedproblemen. Dit speelt met name bij zonneparken in landelijke gebieden waar de grond goedkoop is en de netten niet berekend zijn op een dergelijke vermogens.

De groei van duurzame energie is essentieel voor de energietransitie. De netbeheerders staan voor de maatschappelijke opgave om de verduurzamingsambities van Rijk, provincies en gemeenten te faciliteren. Dat vraagt om slimme oplossingen om onnodige investeringen in het net te voorkomen en de maatschappelijke kosten van de transitie zo laag mogelijk te houden. Om de komst van zonneparken te kunnen faciliteren, is een aantal maatregelen noodzakelijk:

- Een capaciteitstoets voor aanvragers, voorafgaand aan vergunning- of subsidieaanvraag;
- Regie op locaties via Regionale Energie Strategieën;
- Aanpassing van wet- en regelgeving om het mogelijk te maken de bestaande netten beter te benutten (en onnodige netinvesteringen voorkomen);
- Op korte termijn gezamenlijk met o.a. EZK en de ACM bespreken van creatieve oplossingen om – vooruitlopend op wijziging van wet- en regelgeving - nieuwe duurzame opwek alsnog spoedig te kunnen aansluiten op het bestaande net.

Meer regie op ontwikkelingen

Zonneparken kunnen, anders dan bijvoorbeeld windparken, relatief snel worden aangelegd. Bovendien ontbreekt bij (grootschalige) zon op land nu locatieregie, zoals bij wind op land. Het regisseren van deze ontwikkelingen is echter essentieel. Deze regie kan al op korte termijn vorm krijgen, door een verplichte capaciteitstoets in te bouwen in vergunningsprocedures en in de aanvraagprocedure voor de regeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+). Dat verplicht ontwikkelaars voorafgaand aan een vergunning en/of SDE+ subsidieaanvraag te overleggen met netbeheerders en samen de consequenties en een tijdpad in kaart te brengen om de benodigde infrastructuur te kunnen realiseren. Zolang deze niet voorhanden is, komen initiatieven nog niet in aanmerking voor SDE+ subsidie. Deze maatregel is reeds opgenomen in het ontwerp-klimaatakkoord.

Op de langere termijn kan de regie op opweklocaties worden ingebed in de Regionale Energie Strategieën (RES). De netbeheerders participeren hierin actief. Ook dit is opgenomen in ontwerp-klimaatakkoord.

Slimmer gebruik maken van het net

Door slimmer om te gaan met de bestaande netten, kunnen we nu al capaciteit vrijmaken voor nieuwe duurzame opwek. In het kader van de leveringszekerheid zorgen netbeheerders ervoor dat er 'redundantie' in het net aanwezig is; extra kabels en installaties waardoor – bij storingen en onderhoud – levering van elektriciteit gegarandeerd is. Door de redundantie-eis te versoepelen voor nieuwe duurzame 'invoeders', kunnen deze sneller worden aangesloten. De ruimte op het elektriciteitsnet wordt daarmee efficiënter benut. Om dit mogelijk te maken, is het nodig vast te leggen dat invoeders van duurzame energie bij storingen en onderhoud niet op de gebruikelijke transportdienst kunnen rekenen¹ en moeten compensatievoorwaarden in lijn hiermee worden aangepast.

Op lange termijn moeten we zekerstellen dat we alleen die investeringen in het net doen, die bijdragen aan een kosteneffectieve transitie. Bij grote pieken in de teruglevering mag het geen doel op zich zijn om alle opgewekte energie altijd volledig in het net kwijt te kunnen. We leggen immers ook geen zesbaans snelweg in Zandvoort aan voor drie stranddagen per jaar. Door middel van adequate prikkels, inzet van flex en eventueel mogelijkheden om invoeding bij te sturen kan de transitie op kosteneffectieve wijze worden ondersteund, met lagere maatschappelijke kosten.

Verzwaren waar nodig

Het zal uiteindelijk onvermijdelijk zijn delen van het elektriciteitsnet te verzwaren. Door goede regie op locaties en verslimming van het net kan dat zo kostenefficiënt en gericht mogelijk gebeuren. Toch zullen de noodzakelijke verzwaringen forse kosten met zich mee brengen. De netbeheerders worden gestuurd op doelmatigheid. Pas als er invoeding of afname tegenover staat, wordt een investering in het elektriciteitsnet via de tarieven gedekt. Een netbeheerder zal dus pas investeren als de locatie en aanvraag voor een aansluiting definitief zijn. Daarmee kan nu onvoldoende geanticipeerd worden op de realisatie van duurzame opwek. In het ontwerp-klimaatakkoord is opgenomen dat overheid, netbeheerders en toezichthouders een verkenning zullen uitvoeren naar de mogelijkheden om ruimte en prikkels te creëren voor netbeheerders om dergelijke anticiperende uitbreidingsinvesteringen te kunnen doen. Gezien de knelpunten die inmiddels zijn ontstaan, is het zaak om hier vaart achter te zetten!

Om de noodzakelijke verzwaringen te versnellen zijn bovendien kortere planologische procedures nodig. Veel tijd gaat nu zitten in politieke, ambtelijke en omgevingsprocedures, waar het bouwen en ingebruiknemen van de infrastructuur relatief snel kan.

¹ Het loslaten van de N-1 eis is alleen mogelijk wanneer netbeheerders ook de mogelijkheid krijgen zonneparken tijdelijk bij te sturen in het geval van storing of onderhoud. Hierbij moet opgemerkt worden dat het Nederlandse elektriciteitsnet uitermate betrouwbaar is en werkzaamheden op passende momenten kunnen worden ingepland. Om bijsturing te kunnen realiseren zouden de regionale netbeheerders gebruik moeten kunnen maken van de daartoe op basis van de Europese verordening (EU) 2016- 631 (NC RfG) voorgeschreven functionaliteit(en).

Conclusie

Voor de energietransitie is de groei van duurzame energie, waaronder de grootschalige opwek op land, van groot belang. Om voldoende capaciteit op het net te kunnen garanderen, stellen de netbeheerders de volgende maatregelen voor, die uiteindelijk moeten landen in wet- en regelgeving:

- Een capaciteitstoets voorafgaand aan vergunning- of subsidieaanvraag. Subsidie voor opwek mede baseren op locatiekeuze en beschikbare capaciteit op de voorziene locatie.
- Regie op locaties via Regionale Energie Strategieën.
- Passende regelgeving:
 - Loslaten redundantie-eis voor invoeders om meer capaciteit vrij te spelen in het bestaande net. Dit in combinatie met mogelijkheden tot afschakelen van wind- en zonneparken indien nodig;
 - Wind en zon samen op één kabel (*cable pooling*);
 - Financiële ruimte en prikkels voor netbeheerders om uitbreidingsinvesteringen in de netinfrastructuur te doen waarmee geanticipeerd wordt op realisatie van duurzame opwek;
 - Het stimuleren van flex;
 - Versnelling van planologische procedures, zonder dat daarbij de mogelijkheid van inspraak van de burger in het gedrang komt.

Om de korte termijnproblematiek het hoofd te kunnen bieden, benadrukken de netbeheerders dat zij graag samen met het ministerie en andere betrokkenen op zoek gaan naar creatieve oplossingen, die passen in de transitie-opgave en de gedachte van toekomstige wijziging van wet- en regelgeving. Daarbij willen de netbeheerders een oplossing bieden voor de huidige knelpunten en zorgen dat nieuwe duurzame opwek snel kan worden aangesloten op het bestaande net. Uiteraard laat dat onverlet dat wijziging van wet- en regelgeving nodig is om ook op de lange termijn de groei van duurzame opwek op een slimme manier te kunnen faciliteren. Hiermee worden onnodige netinvesteringen voorkomen en de bestaande netten beter benut, wat leidt tot lagere maatschappelijke kosten.